

БРОКЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНИХ БРОКЕРІВ

В умовах постійних змін митного законодавства, зростання обсягів і ускладнення структури зовнішньоторговельних товарних потоків, посилення конкуренції на міжнародних ринках товарів і послуг все більш актуальною стає необхідність розвитку посередницьких структур, здатних ефективно, на професійній основі виконувати функції з митного оформлення товарів і транспортних засобів. Саме тому поряд із основними учасниками митної справи – органами доходів та зборів України, фізичними та юридичними особами, які переміщують товари і транспортні засоби через митний кордон України, існує та успішно проводить свою діяльність у цій галузі значна категорія суб'єктів, які безпосередньо не беруть участі у переміщенні товарів через митний кордон України, а надають при цьому різноманітні посередницькі послуги. Серед визначеної категорії посередників одними з найважливіших є митні брокери.

Митний кодекс України визначає митного брокера як підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України [12, розділ XV, глава 59, стаття 416]. На сьогоднішній час більшість митних брокерів України об'єднані у Асоціацію митних брокерів України [1].

У системі митного посередництва брокер відіграє важливу роль. Переваги співпраці з митним брокером полягають в економії часу. Мова йде не тільки про більш оперативне складання всіх необхідних документів. При використанні послуг митного брокера не потрібно самостійно займатися оформленням всієї документації. Досвід митних брокерів дозволяє максимально оперативно здійснити оформлення транспорту та вантажу. Це сприяє більш продуктивному веденню бізнесу, оскільки затримки в доставці товару зведені до мінімуму.

Складнощі з митним оформленням часто пов'язані з тим, що законодавство постійно змінюється. Це спричиняє появу помилок в оформленні документів, що призводить до втрат часу та повторного оформлення. Митні брокери постійно вивчають зміни в законодавстві, тому ймовірність появи помилки малоімовірна. Митний брокер також страхує вантаж, оскільки саме він відповідає за його збереження в дорозі. Можливі випадки, коли собівартість товару, купленого і ввезеного за дуже низькою ціною, настільки зростає на території України за рахунок податків, митних платежів, зборів і необхідності отримання дозвільних документів, що подальше просування товару на ринку не має ніякого практичного сенсу. Щоб цього уникнути митний брокер заздалегідь розраховує розмір майбутніх витрат з урахуванням митних платежів та інших витрат.

Узагальнюючи вищезазначене наведемо порівняльну таблицю митного оформлення вантажу співробітниками компанії або найманими митними брокерами (табл. 1.).

Одеська область є однією з найпривабливіших для провадження брокерської діяльності, частка Одеської області на ринку брокерських послуг України складає 12% (рис.

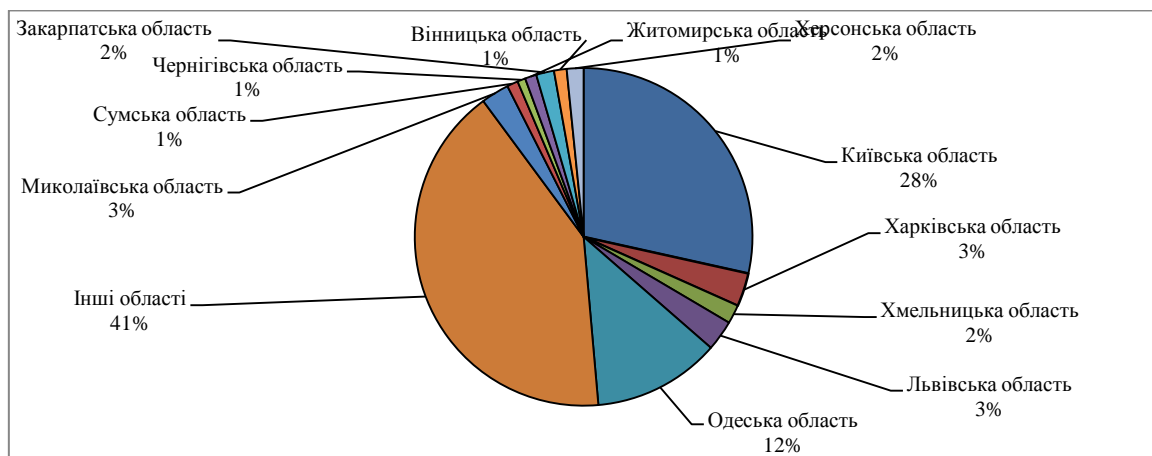
1). Головна причина концентрації брокерів із митного оформлення в області полягає в економіко-географічному розташуванні.

Таблиця 1.

Порівняння здійснення митних формальностей співробітником компанії або за допомогою митного брокера

Критерій порівняння	Співробітник компанії	Митний брокер
Професіоналізм особи, що здійснює митні формальності.	Великі компанії можуть дозволити наявність в штаті власного співробітника, що займається питаннями митного оформлення. Але виникає питання в його компетенції та відповідної заробітної плати.	Персонал митного брокера має більш високу кваліфікацією, яка забезпечується наступними факторами: - більш високі вимоги при прийомі на роботу; - досвід у оформленні широкого спектру товарів.
Коректне визначення митної вартості товару та/або вантажу	Митна вартість є предметом ретельного контролю органів доходів та зборів, і спроби знизити митну вартість товарів тягнуть за собою серйозну відповідальність.	Документи щодо митної вартості товару/вантажу заповнює митний брокер, і він несе відповідальність за зазначені данні.
Володіння нормативно-правовою базою з питань митної справи та здійснення постійного моніторингу за актуалізацією змін у митному законодавстві	При наявності в штаті власного декларанта, необхідно постійно стежити за рівнем його розвитку в сфері митного права, оплачувати його додаткове навчання та підвищення кваліфікації. Співробітник компанії зазвичай оформлює товари однієї категорії та стикається з проблемами при необхідності оформлення нетипового товару/вантажу.	Для митного брокера такий моніторинг є рутинною обов'язком, крім того, у нього ширший доступ до інформаційних джерел.

Джерело: складено автором за [2, 3, 4]

Рис. 1 Ринок послуг митних брокерів України у розрізі областей

Джерело: складено за [1]

Одеська область межує на заході - з Молдовою та невизнаним Придністров'ям, на південному заході - з Румунією, омивається водами Чорного моря, яке відкриває морський шлях практично до усього світу, особливо важливий морський зв'язок з Китаєм та

Туреччиною. На півдні області протікає річка Дунай, яка є водним коридором до країн Центральної та Східної Європи. Через це в області зростає кількість підприємств, що здійснюють зовнішньоторговельну діяльність, наслідком цього є збільшення кількості підприємств, що обслуговують зовнішню торгівлю, до яких і відносяться митні брокери. Діє широко відомий ринковий механізм: попит породжує пропозицію.

Важливо зазначити, що Одеська область розташована на шляху інтенсивних міжнародних транспортних коридорів, що визначає її значний транспортно-транзитний потенціал (рис 2).

Рис. 2. Карта міжнародних транспортних коридорів України

Джерело: [5]

Слід звернути увагу на те, що через Одеську область проходить міжнародна автодорога М-15 (Одеса - Рені) яка з'єднує Україну і Південну Європу через міжнародний пункт пропуску «Рені-Джурджулешти». Варто відзначити розгалужену систему залізничних колій, яка дозволяє нашій країні приймати активну участь у міжнародних перевезеннях залізничним транспортом. За ініціативою Європейської комісії Євросоюзу було утворено Групу високого рівня, яка на основі пропозицій країн-учасниць розробила карту основних маршрутів європейської транспортної мережі – мультимодальних осей, що поєднують країни-члени ЄС з країнами-сусідами [6].

Одеська область знаходиться на центральній європейській транспортній осі, це дозволяє їй приймати активну участь у міжнародних залізничних пасажирських та комерційних перевезеннях. Можливість направити (або перенаправити) вантаж у напрямку Європи, Азії, Африки приваблює в Одеську область вітчизняні та закордонні компанії, які займаються міжнародною торгівлею та її обслуговуванням.

Наступним чинником, що посприяв розвитку митної брокерської діяльності в Україні взагалі та в Одеській області зокрема, став розвиток ринкових відносин. У міру лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, стрімкого збільшення кількості і обсягів зовнішньоторговельних операцій, розвитку митного законодавства із суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності стали виділятися спеціалізовані структури, в завдання яких входило консультування учасників експортно-імпорتنих операцій в області митного законодавства і оформлення товарів і транспортних засобів на комерційній основі.

Окремим чинником можна назвати бізнес-клімат. Цей чинник на Одеську область впливає скоріш позитивно. За оцінкою НАН України у 2014 році Одеська область посідала 3 місце у рейтингу регіонів України за критерієм «Індекс інвестиційної привабливості» [7].

Поширенню митної брокерської діяльності на території Одеської області також сприяє наявність розгладженої митної інфраструктури, вона являє собою комплекс об'єктів, необхідних для забезпечення діяльності митної служби.

Однак слід зазначити, що окрім безумовних сильних сторін, що сприяють розвитку такої діяльності в області, у брокерів нашої країни часто спостерігаються значні недоліки, які заважають їм розвиватись та отримувати вищі результати. Насамперед, необхідно визначити чинники внутрішнього характеру, до яких можна віднести: відсутність стратегії просування на ринку у більшості митних брокерів, відсутність розгалуженої системи офісів, робота без зареєстрованої торгівельної марки, нерівномірність розподілення повноважень усередині підприємств, обмежені можливості щодо аналізу конкурентів через специфіку послуги та відсутність аналітичного та маркетингового відділу. Також можна відзначити низку зовнішніх чинників, які також впливають на діяльність митних брокерів Одещини негативним чином. Серед них слід виокремити нестабільність ринку та його сезонні коливання, скорочення масштабів зовнішньоекономічної діяльності через політичну та економічну нестабільність в країні, а також велику конкуренцію. Існуючий на даний час механізм регулювання митної брокерської діяльності також несе в собі внутрішню протиріччя. Він формує ситуацію їх залежності від митних органів. Внаслідок цього митні представники не уявляються представниками бізнесу в митниці, а навпаки, представниками державного органу в бізнесі. На жаль, національним законодавством не передбачена необхідність працювати над вдосконаленням контролю якості митно-брокерських послуг, при цьому в рамках імплементації міжнародних вимог щодо діяльності митних брокерів стає необхідним розробка заходів щодо вирішення цієї ситуації [3].

Першим кроком у зміні механізму регулювання діяльності митних посередників економісти вважають прийняття Закону «Про саморегулівні організації» та Положення «Про саморегулівні організації професійних учасників ринку митно-брокерських послуг» [8]. Дослідження міжнародного досвіду свідчить, що більшість провідних економік світу вже давно подбали про реалізацію системи «єдиного вікна» при митному очищенню товарів, отримавши зворотний позитивний економічний ефект, незважаючи на значні капіталовкладення. Важливо відзначити, що наша країна перші і вагомі кроки в цьому напрямку вже зробила. Надалі для повної реалізації та розвитку електронного декларування в Україні необхідно більш глибоко вивчити позитивний досвід іноземних держав.

Список джерел:

1. Сайт асоціації митних брокерів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ambu.org.ua/>
2. Приймаченко Д.В. Щодо діяльності митних посередників у процесі реалізації митних формальностей / Д. В. Приймаченко // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 802–807
3. Міщенко І. В. Митні посередники в Україні: проблеми сьогодення та перспективи розвитку / І.В. Міщенко // Митна справа №3(75). - 2011р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/ms/2011_3/44.pdf
4. Жуйкова К.В. Доцільність використання послуг митного брокера в зовнішньоторговельних операціях / К.В. Жуйкова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: sb-keip.kpi.ua/article/view/47803

5. Карпан Т.С. Аналіз та сучасний стан міжнародних транспортних коридорів /Т.С. Карпан // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://tourlib.net/statti_ukr/karpan.htm

6. *Investment attractiveness of regions (full version) (2014)*, Prepared by the Kiev International Institute of Sociology in partnership with the Institute for Economic Research and Policy, Kyiv, Ukraine, 390 p.

7. Васильєва В.А. Повноваження як видоутворюючий критерій посередницьких зобов'язань / В.А. Васильєва // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 1 (40). – С.89 – 97.

8. Мазур А.В. Приймаченко Д.В. Місце митного права в системі права: шлях до парадигми / А.В.Мазур, Д.В. Приймаченко // Митна справа. - 2012. - №6 (78). - С.31-43